

Перспективи подальших розробок. Проблема естетичного виховання учнів засобами національного пісенного фольклору на засадах синтезу мистецтв у загальноосвітній школі лишається вивченою недостатньо й потребує додаткових наукових пошуків та експериментальної перевірки ефективності системи.

Література

1. Барило С., Качмар О. Формування інтересу у молодших школярів до музичного фольклору засобами української символіки / С. Барило, О. Качмар // Гірська школа українських Карпат, № 10 (2013) – С. 131 - 134
2. Вацьо М. В. Український дитячий музичний фольклор у художньому розвитку молодших школярів: навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів, напряму підготовки «Початкова освіта». / М. В. Вацьо. – Вінниця, 2015. – 120 с.
3. Вовк М.В. Методика музичного виховання молодших школярів./ М. В. Вовк – Івано-Франківськ, 2007. – 264 с.
4. Іваницький А. Українська народна музична творчість: Посібник для вищ. та сер. учб. закладів / А. Іваницький. – К.: Музична Україна, 1990. – 336 с
5. Ройченко І.В. Використання фольклору на уроках музичного мистецтва в початкових класах. Навчально-методичний посібник/ І.В. Ройченко . – Вінниця: ММК, 2016. – 54с.
6. Уроки музики в початковій школі: [Добірка статей] // Бібліотечка вчителя початкової школи. – 2001. №18. – С. 2-40.
7. Шульгіна В. Д. Музична україніка: Моногр. / В. Д. Шульгіна – К. : Національна музична академія України, 2000. – 231с.
8. Ярова М.В. Фольклор у системі музичного виховання учнів молодших класів / М. В. Ярова // Актуальні питання мистецької педагогіки, випуск 4, 2015 – С. 117-122

УДК 373.3.015.31:331

В. Короленко,
здобувач ступеня вищої освіти «магістр»
Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла Коцюбинського

V.Korolenko
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi
State Pedagogical University

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ПРАЦІ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

FORMATION OF LABOR CULTURE OF SCHOOLS IN THE PROCESS OF LABOR TRAINING

Анотація. Стаття присвячена актуальній проблемі виховання культури праці молодших школярів в процесі навчальної трудової діяльності. В роботі обґрунтовані умови формування культури праці, розроблені зміст і система педагогічних засобів, що забезпечують ефективне виховання культури праці учнів початкової школи.

Одним із пріоритетних завдань національної системи освіти є формування особистості з високою культурою праці. Це пояснюється тим, що в нашій країні на сучасному етапі її розвитку дуже гостро постала проблема культури людини, невід'ємною складовою якої є культура праці.

Підвищення її рівня є показником ступеня реалізації потенційних можливостей індивіда і дає змогу досягти у трудовій діяльності більш високих результатів, задоволення від яких стимулює людину до самореалізації, самовдосконалення, творчості.

Abstract. The article is devoted to the actual problem of upbringing the labor culture of junior pupils in the process of educational work. The work substantiates the conditions for the formation of the cult of labor, developed the content and system of pedagogical means that provide effective education of the culture of work of elementary school students.

One of the priorities of the national education system is the formation of a person with a high culture of work. This is explained by the fact that in our country, at the present stage of its development, the problem of human culture was very acute, an integral part of which is the culture of labor.

Increasing its level is an indicator of the degree of realization of potential opportunities of the individual and allows to achieve in the work of higher results, the satisfaction of which stimulates a person to self-fulfillment, self-improvement, creativity.

Ключові слова: культура праці школярів, зміст, організаційно-методичні умови, трудове навчання.

Key words: school culture culture, content, organizational-methodical conditions, labor training.

Постановка проблеми. Зміст навчального предмету "Трудове навчання" спрямований, як визначено програмою, на формування технічно, технологічно освіченої особистості, підготовленої до життя і активної трудової діяльності в умовах сучасного високотехнологічного, інформаційного суспільства, життєво необхідних знань, умінь і навичок ведення домашнього господарства і сімейної економіки, основних компонентів інформаційної культури учнів, вироблення в них навичок творчої діяльності, виховання культури праці, здійснення допрофесійної та професійної підготовки за їх бажанням і з урахуванням індивідуальних можливостей [6, с. 3].

Визначені завдання ефективно реалізуються на уроках трудового навчання через організаційну діяльність. Можливості формування культури праці школярів за таких умов розглянуто на сьогоднішній день недостатньо. Хоча потреба у даній якості особистості учня актуальна на сьогодні, з огляду на глобальну інформатизацію суспільних і виробничих процесів та підвищення творчого відношення до виконання професійних обов'язків.

В усі часи основною метою загальноосвітньої школи була підготовка молоді до майбутньої трудової діяльності, а формування культури праці є невід'ємною складовою даного процесу. Тому в ході реформування системи освіти України, в умовах переорієнтації ціннісних орієнтирів в суспільстві та зміни вимог сучасного виробництва до якості трудової підготовки молодого покоління варто звернути особливу увагу на формування культури праці школярів. Базовими для формування даного виду культури мають бути всі навчальні предмети, але найбільші можливості для цього містить трудова підготовка.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Саме поняття „культура праці” в педагогічній науці зустрічається ще з середини XIX століття, хоча деякі аспекти культури праці розглядалися і раніше. Світовою педагогічною думкою залишено велику спадщину з проблем трудової підготовки, виховання і всебічного розвитку особистості. Ці проблеми пов'язані з питаннями, які поставали перед людством на протязі всієї історії.

У другій половині XIX століття питаннями трудового навчання і його зв'язків із вихованням молодого покоління займалися К.Д.Ушинський, М.Г. Чернишевський, Н.Х.Вессель, Н.А.Корф, К.Ф.Цируль та ін.

Подальший розвиток теорії виховання учнів, формування в них елементів культури праці здійснювався А.С.Макаренком, В.О.Сухомлинським, К.С.Шацьким. В.О.Сухомлинський говорив, що „... як без знання азбуки неможливо наблизитись до переднього краю науки, так без знання нескладних засобів праці, приладів та механізмів неможливо оволодіти складною технікою і високою культурою праці”.

Проблеми розвитку творчого потенціалу особистості, формування у них культури праці відображались у дослідженнях багатьох педагогів і психологів. Так, вчені-дидакти О.К.Бабанський, І.Я.Лернер та ін. показали, що для підготовки учнів в процесі навчання необхідно використовувати проблемне навчання, постановку проблемних завдань, що сприяє розвитку в учнів спостережливості, допитливості, вміння аналізувати, робити самостійні висновки. В дослідженнях психологів Л.С.Виготського, В.В.Давидова, О.М.Леонтєва, С.Л.Рубінштейна, В.Д.Шадрикова розроблена ідея, що при підготовці учнів до самостійної творчої діяльності необхідно розвивати у них уяву, пам'ять, виховувати моральні якості, навчати раціональним прийомам і способам мислення.

Аналіз сучасних педагогічних, психологічних, філософських та соціологічних робіт, які стосуються даної проблеми показує особливу актуальність і соціально-економічну значимість проблеми формування культури праці школярів в умовах модернізації загальної середньої освіти.

Не дивлячись на те, що проблема формування культури праці досить широко досліджувалась, вона є напрочуд актуальною, особливо якщо врахувати соціально-економічні і освітні перетворення, які відбуваються в нашій державі.

Мета статті – розглянути методичні аспекти формування культури праці школярів на уроках трудової праці та проаналізувати результати дослідно-експериментальної роботи. Передусім зауважимо, що формування в школярі культури праці – одне із важливих завдань, яке традиційно покладають на вчителів трудового навчання.

У той самий час аналіз сучасного стану виконання даного завдання показав, що йому приділяється недостатньо уваги, зокрема на сьогодні не розроблено методичку формування культури праці школярів на уроках праці.

Як показує досвід розвинутих країн, основою культури такого суспільства являється висока культура праці, а саме її формування є системоутворюючим компонентом всієї системи навчання і

виховання в новому інформаційному суспільстві, без неї ні про економічну, ні про соціальну, ні про екологічну стабільність не може бути й мови.

У сучасних умовах школа повинна готувати відповідального, дисциплінованого і разом з тим ініціативного, творчо думаючого школяра. Важливе місце тут належить трудовій підготовці учнів. Створення умов для розвитку творчого потенціалу, творчої активності учнів є однією сторони, і готовність вчителів трудового навчання з іншої, до вирішення важливих завдань формування культури праці в учнів.

Однією з головних умов становлення особистості підростаючого покоління в загальноосвітній школі є формування культури праці, адже в цьому процесі виявляються і розвиваються творчі і естетичні здібності учнів, цілеспрямовано збагачуються їх загальнотеоретичні, загальнотехнічні і спеціальні знання, уміння та навички, відкриваються нові можливості для професійної майстерності, раціоналізаторської і винахідницької діяльності.

Важливими компонентами культури праці є загальнотеоретичні, загальнотехнічні і спеціальні знання, без яких трудова діяльність на сучасному виробництві не можлива.

Питання формування в учнів культури праці в сучасному динамічному суспільстві постає особливо актуально. Якісні зміни диктують необхідність підготовки творчо мислячих людей, які володіють нестандартними поглядами на життєві проблеми, навичками дослідницької роботи, здатних ефективно вирішувати нові завдання і вимагають розвитку в сучасних школярів творчого потенціалу.

Одним із головних завдань підготовки підростаючого покоління до життя визначає формування в учнів культури праці, виробленню в них навичок творчої діяльності, раціонального ведення домашнього господарства, вихованню відповідальності за результати власної діяльності, комплексу особистих якостей, необхідних людині як суб'єкту сучасного виробництва і культурного розвитку суспільства.

Розглядаючи поняття „культура праці” і формулювання, які дають йому різні дослідники, можна бачити, що воно дуже широке і різноманітне за своїм змістом. Тому можна виділити три основні елементи культури праці: - це знання, вміння, навички; планування та вміння організувати свою діяльність в сучасних умовах розвитку суспільства.

Основні знання, вміння і навички, які характеризують культуру праці сучасного школяра – це загальні та спеціальні знання техніки і технології; вміння застосовувати їх у різних життєвих ситуаціях; вміння і навички, які дозволяють точно і без помилок виконувати необхідні розрахунки.

В процесі засвоєння знань відбувається зміна досвіду учня, знання його розширюються, зміст понять збагачується, вони набувають більш диференційований і більш узагальнений характер. При чому важлива не тільки певна сума засвоєних учнями знань, знання повинні мати певні признаки якості: точність, систематичність, дієвість, осмисленість та обґрунтованість. Учень повинен чітко усвідомлювати суть трудового завдання, розуміти, які знання та вміння будуть необхідні при його виконанні. Головним компонентом є точність знань. Адже, якщо дитина не впевнена у своїх знаннях, вона не зможе виконати завдання на необхідному рівні.

Особливу увагу потрібно звернути на "правильну" організацію навчально-трудої діяльності школярів на уроках трудового навчання, потрібно пов'язувати трудовий процес з отриманими на уроках знаннями. "Досить буває,- писав В.С. Ільїн,- кілька разів поставити учня перед необхідністю застосування загальноосвітніх і спеціальних знань на практиці, як у нього починає "рухатись лід"... Знання набувають нового сенсу: вони стають керівництвом до практичної дії" [2]. Аналіз ситуації показує, що в даний час основна школа намагається дати учням знання з різних галузей наук, що, як правило, не зв'язані між собою, а головне, при цьому не враховуються вікові особливості, та сучасна ситуація соціально-економічного розвитку суспільства.

На сьогоднішній день вимагають вирішення нових завдань, зв'язаних з певними протиріччями:

- між потребою суспільства в особистості, здатної до самостійного керування власною діяльністю, і обмеженими можливостями задоволення цієї потреби в умовах школи;
- між необхідністю формування ініціативності, самостійності і відповідальності в підростаючого покоління, і відсутністю системи роботи школи по формуванню механізмів самоконтролю і самооцінки в учнів.

Зміст трудового навчання, різні види навчально-трудої діяльності учнів вимагають застосування нових методів, прийомів та засобів навчання, тісно пов'язаних із іншими предметами.

Формування вмінь завжди пов'язане з практичною діяльністю учнів, до якої ставляться певні дидактичні вимоги – виконання трудових завдань має ґрунтуватися на творчій діяльності учнів. Школярі повинні завжди осмислювати, що і для чого вони мають робити.

Таким чином, велике значення для учнів має вміння досить чітко уявити перед собою хід майбутньої роботи, скласти план її виконання і розглядати план як основу для розвитку творчої ініціативи. В процесі трудового навчання учні мають навчитися складати план будь-якої роботи, простої чи складної, розрахованої на одну людину чи колектив. Учні засвоюють істину: своєчасно складений і ретельно, всебічно обґрунтований план вирішення трудового завдання – перша умова успішної роботи. Вони повинні навчитися працювати за планом, який відображає продуману, раціонально спроектовану технологію і організацію всієї роботи. Вчитель повинен використовувати будь-яку можливість, щоб продемонструвати учням, яке значення має вміння складати план (під час екскурсій на виробництво, власний приклад під час підготовки до уроку).

Але, часто в практиці роботи вчителів можна спостерігати досить примітивний підхід до трудового навчання школярів. Вони не пояснюють дітям весь технологічний процес, не вчать їх планувати свою роботу, не спонукають їх до самостійного творчого мислення. Проведені нами дослідження свідчать про те, що формуванню культури праці на уроках трудового навчання достатньої уваги не приділяється. Багато вчителів розглядають виготовлення виробу як мету уроку, при цьому не ставлять перед учнями вимог щодо підготовки, організації своєї діяльності.

Отже, аналіз організації навчально-трудової діяльності учнів свідчить, що на уроках трудового навчання недостатньо уваги приділяється формуванню таких важливих елементів культури праці як знання та вміння з підготовки, організації проектної діяльності, уміння планувати послідовність виготовлення виробу, творчі підходи у роботі.

У зв'язку з цим, на кожному уроці вчитель зобов'язаний турбуватися, щоб учні вчилися творчо мислити, планувати свою роботу, отримувати знання з подальшим їх використанням у незнайомих ситуаціях, свідомо запам'ятовували необхідну інформацію. Тому необхідно застосовувати на уроках трудового навчання такі методи, які б забезпечували активну пошукову діяльність школярів.

Сучасний школяр має бути психологічно готовий сприймати все нове, мати потребу постійно вчитися; бути гнучким у спілкуванні, в аналізі будь-яких ситуацій; визначати конкретні цілі своїх вчинків, шукати і знаходити, вибираючи з безлічі варіантів, ефективні засоби досягнення цих цілей; правильно організувати свою трудову діяльність; передбачати кінцевий результат своїх дій, правильно підходити до прийняття життєво важливих рішень. Цю задачу й необхідно вирішувати сучасній освіті, з огляду при цьому на вікові і психологічні особливості дітей, зберігаючи їх психічне і фізичне здоров'я.

Таким чином, соціально-економічний розвиток і науково-технічних прогрес в нашому суспільстві ставить все більші вимоги до підготовки підростаючого покоління, до їх підготовки до свідомої трудової діяльності. Виключно важливе значення в цій підготовці займає загальноосвітня школа. Школа не може не рахуватися з тим, що зараз дуже багато випускників дуже повільно адаптуються до трудової діяльності. Підготовка випускників до праці стає все більш актуальною проблемою.

Підготовка учнів до праці і життя в сучасному динамічному суспільстві здійснюється в процесі всієї навчально-виховної роботи школи. Але в спеціальній психолого-педагогічній літературі наголошується на необхідності спеціальної роботи з учнями. Доказом є необхідність розширення загальних та спеціальних знань учнів з метою формування у них культури праці, умінь поєднувати в праці фізичні зусилля і творчу думку.

Висновки:

1. Виховання культури праці молодших школярів - це така опора, яка дозволить надалі виявляти і розвивати творчі і естетичні здібності учнів, збагачувати їх загальнотеоретичні, загальнотехнічні, політехнічні знання, уміння і навички, відкривати шлях до творчої діяльності на наступному ступені навчання у загальноосвітній школі.

2. Процес виховання культури праці школярів здійснюється шляхом цілеспрямованого включення їх в творчу трудову діяльність в складі бригад і ланок з використанням конструкторсько-технологічних завдань, спеціальних вправ, які забезпечують розвиток знань, практичних умінь і навичок, як елементів культури праці, притаманних робітнику сучасного виробництва.

3. Визначальними елементами культури праці молодших школярів і одночасно критеріями рівнів їх вихованості є уміння планувати майбутню роботу, працювати в колективі, творчо, з елементами естетики підходити до виконання трудового завдання, з урахуванням умінь контролювати якість роботи і аналізувати отримані результати.

4. Зміст сучасних занять з трудового навчання учнів 1-4 класів передбачає використання таких педагогічних засобів, як постійне залучення учнів до аналізу продукту праці, читання ескізів, складання креслень площинних та об'ємних фігур; використання комплексу творчих конструкторських і технологічних завдань спрямованих на застосування у незнайомих ситуаціях;

створення проблемних ситуацій; планування робіт по виготовленню виробу з елементами естетики; умінь працювати в колективі творчо у складі бригад і ланок, що в кінцевому рахунку сприяє ефективному вихованню культури праці.

Література

1. Авраменко О.Б. Формування в учнів V-IX класів культури праці на уроках трудового навчання: Дис. канд. пед. наук, 13.00.02. – Умань., 2004. – 202с.
2. Блонский П.П. Что нам взять от Долтонского плана? // На путях к новой школе. – 1924.- №3. – С. 19-20.
3. Державний стандарт освітньої галузі „Технологія” (Доопрацьований варіант) // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2003. - №4. – С.4-7.
4. Макаренко А.С. Воспитание в труде. У 7 т. - Т.4. – М.: Издательство АПН РСФСР, 1958. – С.399.
5. Матушкин С.Е. Теоретические основы формирования культуры технического труда у учащихся восьмилетней школы. Автореф. дис...доктора пед. наук. – М., 1971. – С.28.
6. Старовойт Л.В. Художньо-естетичне виховання дошкільників засобами ліплення // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія : Зб. наук. праць. – Випуск 43. / Редкол.: В.І. Шахов (голова) та ін.– Вінниця: ТОВ «Нілан ЛТД», 2015. –С. 131-135
7. Старовойт Л.В. Художньо-творчий розвиток молодших школярів у процесі трудового навчання / Л.В.Старовойт // Scientific Journal «ScienceRise» Pedagogical Education. – Kharkiv, 2016. - №3/5(20). – Р. 58-63
2. Шикирінська О.А. Художньо-естетична освіта як невід’ємна складова фахової підготовки майбутнього вчителя початкових класів / О.А.Шикирінська // Теорія і методика мистецької освіти: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф.: зб. наук. пр.:– К.: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. – Вип. 8 (13). – С. 130-134.

УДК 373.2.011.3-052:74.046.2

Ю.Кучмій,
здобувач ступеня вищої освіти «магістр»
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

Yu.Kuchmii,
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi
State Pedagogical University

СЮЖЕТНЕ МАЛЮВАННЯ НА КАЗКОВІ ТЕМИ ЯК ВИД МИСТЕЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

SCENE DRAWING ON FAIRY TALE AS A KIND OF ARTISTIC ACTIVITY OF PRESCHOOL CHILDREN

Анотація. У статті на основі аналізу психолого-педагогічної літератури з досліджуваної проблеми з’ясовано, що здібності до малювання виявляються і розвиваються тільки в процесі зображувальної діяльності дитини і краще всього в процесі навчання під керівництвом дорослого.

Abstract. In the article based on the analysis of psychological and pedagogical literature on the problem studied, it was found that the abilities to draw are manifested and developed only in the process of figurative activity of the child and best in the process of learning under the guidance of an adult.

Ключові слова. Зображувальна діяльність, естетичне виховання, нетрадиційна техніка малювання, казка, сюжет.

Key words. Figurative activity, aesthetic education, non-traditional drawing technique, fairy tale, plot.

Постановка проблеми. Зображувальна діяльність – одна з найцікавіших для дітей дошкільного віку: вона глибоко хвилює дитину, викликає позитивні емоції. В наш час існує велика кількість засобів розвитку умінь дитячої мистецької діяльності: аплікація, ліплення, конструювання, малювання.

Всі вони мають великий вплив на дитину, розвивають перцептивну сферу її особистості, сприяють розвитку уваги, пам’яті, мовлення, виховують етичні якості дитини.

Відомо, що казка покликана показати дитині, що всі навколишні предмети знаходяться в певному зв’язку один з одним. Ставлення до якого-небудь предмету або явища багато в чому залежить від розуміння саме цих зв’язків. Можливість встановлення смислових зв’язків між різними предметами і явищами розвивається поступово, тому сюжетне малювання з навчальними цілями вводиться не раніше, ніж у середній групі. Природно, що дітям мають бути відомі прийоми